

کوروش احمدی

دیپلمات پیشین

همان‌طور که از اسفند گذشته محتمل بود، در نهایت مسئله تنگه هرمز عملا به مشکل اصلی در روابط ایران و آمریکا تبدیل شده و مشکل بیست‌وچندساله غنی‌سازی به حاشیه رفته است. حمله ۱۶ تیر به سه کشتی در جنوب تنگه که هنوز کسی مسئولیت آن را نپذیرفته، عملا به نقطه عطفی بعد از امضای یادداشت تفاهم تبدیل شده است. آمریکا به این بهانه عملا از یادداشت تفاهم خارج شد، آتش‌بس را منتفی اعلام کرد و مجوز تعلیق صدور نفت و تولیدات پتروشیمی از ایران را که بر مبنای بند ۱۰ یادداشت تفاهم صادر شده بود، لغو کرد. روند آزادسازی سیرده‌های ایران نیز متوقف شده و عملیات نظامی تجاوزکارانه آمریکا عمدتا در خطوط ساحلی از چابهار تا ماهشهر و نیز در برخی استان‌های داخلی از جمله به یک پل ارتباطی مهم در استان گلستان انجام شد. اگرچه فعلا یادداشت تفاهم معلق است، اما ظاهرا مذاکرات و تلاش میانجیگرا متوقف

نیست و همچنان امید احیای روند وجود دارد. نقطه عزیمت ایران در موضوع تنگه، این است که «شرایط تنگه هرگز به قبل بازخواهد گشت». رهبری بعد از تاکیداتی مانند «تنگه هرمز همچنان بسته خواهد ماند» که در شرایط جنگ ۴۰روزه مطرح شد، در پیام ۲۰ فروردین گفتند «حتما مدیریت تنگه هرمز را به مرحله جدیدی وارد خواهیم نمود». از آن پس توجه ایران از «بستن تنگه» به «مدیریت تنگه» چرخید و استفاده از «اهرم تنگه» و «مدیریت تنگه» جای «بستن تنگه» را گرفت. ادبیات مقامات ارشد نظام حاکی از آن است که از «مدیریت تنگه» بیشتر «حاکمیت بر تنگه» مدنظر است. این در حالی است که تمرکز «مدیریت تنگه‌ها» در ادبیات حقوقی بین‌المللی از جمله در ماده ۴۲ کنوانسیون ۱۹۸۲ تحت عنوان «قوانین و مقررات کشورهای ساحلی تنگه‌ها» بر اموری مانند تنظیم ترافیک دریایی، محیط زیست، ماهیگیری ... است؛ اما «مدیریت تنگه» در ادبیات مقامات، حول سه محور حاکمیتی می‌گردد: ۱. انتقال مسیر تردد دریایی (TSS) از مسیر ۶۰ سال گذشته در دریای سرزمینی عمان به دریای سرزمینی ایران، ۲. عبور کشتی‌ها در این مسیر جدید تحت نظارت ایران و با مجوز قبلی «سازمان تنگه خلیج فارس» و ۳. درآمدزایی از طریق ارائه خدمات به کشتی‌ها و دریافت هزینه خدمات به صورت الزامی.

مقامات ایران از ابتدای بحران در تنگه توجه داشتند که همکاری عمان را برای پیشبرد سیاست‌های خود نیاز دارند. در این رابطه سفرهای متعددی در سطوح بالا به مسقط انجام شد؛ اما شواهد حاکی از آن است که تاکنون توافق چندانی در جلب همراهی عمان حاصل نشده است. نماینده عمان در نشست شورای حکام سازمان دریانوردی بین‌المللی در نهم جولای به صراحت از «حق عبور ترانزیت از تنگه‌ها» و «بایبندی عمان به اصول حقوق دریاه» و مخالفت با «تحمیل وجوهی بر کشتنی‌ها» تاکید کرد. وزیر خارجه عمان قبلا در مصاحبه‌ای در اول جولای با مونت کارلو دولیه گفته بود: «هرگونه تفاهم دوجانبه بین ایران و عمان باید در چارچوب کنوانسیون ۱۹۸۲ باشد». ابرار مخالفت با «تحمیل وجوه» به این معناست که عمان نه‌تنها با دریافت عوارض مخالف است، بلکه ارائه خدمات و دریافت مبالغی در ازای آن را نیز داوطلبانه می‌داند.

قبلا نیز از مقامات عمانی نقل شده بود که در ارتباط با هزینه خدمات، رویه مقرر در ماده ۴۳ کنوانسیون حقوق دریاه و نجوی اجرای آن در تنگه سالاکا را مدنظر دارند؛ این رویه بر دریافت کمک‌های داوطلبانه از کشتی‌ها استوار است. در آخرین مورد، مقامات عمان طرحی برای ایجاد دو مسیر دریایی مجزا، یکی در دریای سرزمینی عمان و دیگری در دریای سرزمینی ایران، پیشنهاد کرده‌اند. روشن است که در این صورت مسیر عمانی به خاطر نزدیکی مسیر عقب بیشتر آب و نیز شرایط مناسب‌تر برای دریایی و مهم‌تر از آن فقدان هزینه و مشکلات امنیتی و حقوقی آن، مسیر مطلوب کشتی‌ها خواهد بود. باید توجه داشت که عمان به‌عنوان عضو کنوانسیون حقوق دریاه و نیز به‌عنوان کشوری کوچک نمی‌تواند فشارهای آمریکا، انگلیس و کشورهای منطقه را نادیده بگیرد. آقای غریب‌آبادی، معاون وزارت خارجه، در هشتم تیر گفته بود «اگر به هر دلیلی عمان علاقه‌ای به همکاری نداشته باشد، جمهوری اسلامی ایران مسیر خود را به پیش خواهد برد»؛ اما باید توجه داشت که عمان حاکم و مالک نیمی از تنگه است و تصور نقض حاکمیت ملی آن کشور، بهانه مضاعفی برای ایجاد اجماع جهانی علیه کشورمان به دست دشمنان می‌دهد.

سه‌شنبه ۲۳ تیر ۱۴۰۵
۲۹ محرم ۱۴۴۸
۱۴ جولای ۲۰۲۶
سال بیست و دوم
شماره ۵۴۲۶
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: توقف مذاکره پرسپولیس و رضاییان • گزارش «شرق» از اقدام بریتانیا در قراردادن سپاه پاسداران در فهرست گروه‌های تروریستی • سرنوشت تلخ رؤیا و امید

«شرق» از باز شدن جبهه تازه تنش در یمن هم‌زمان با ادامه درگیری‌های ایران و آمریکا گزارش می‌دهد

خاورمیانه میان دو گلوگاه

گزارش تیتربیک را در صفحه ۲ بخوانید

درخشش تاریخی المپیادهای فیزیک وریاضی ایران در جهان

شکوفایی دانش در میانه جنگ

این گزارش را در صفحه ۸ بخوانید

یادداشت

دل‌نوشته‌ای از داستان چین خورده چین

محمدحسین عمادی

سرانجام، پس از آنکه بارها درباره محتوای کتاب و نمونه‌های شایان تامل آن سخن گفتم، یکی از دوستان در جمعی از علاقه‌مندان پیشنهاد کرد ترجمه کتاب از طریق یکی از ناشران معتبر پیگیری شود. اما ماجرا زمانی به یک شوک واقعی تبدیل شد که مسئول همان مؤسسه انتشاراتی، پس از چند روز انتظار و حتی بدون آنکه کتاب را ورق بزند، پیغام داد: «ما از نظر مالی ورشکسته‌ایم، اما اگر این کتاب را ترجمه کنیم، اعتبارمان را هم از دست خواهیم داد؛ بهتر است سفارت چین هزینه هنگفتی برای ترجمه آن بپردازد، چون بعید است مترجمی حاضر شود چنین کتابی را ترجمه کند». او در پایان، از سر دوستی توصیه کرد از این کار صرف‌نظر کنم؛ زیرا به گفته او، جز دردسر و زیان، حاصلی برایم نخواهد داشت.

این تجربه برای من تصویری تلخ از نحوه مواجهه بخشی از جامعه علمی و فرهنگی ایران با موضوعات مهم و جدید بود؛ تجربه‌ای که تا چند روز پیش همچنان در ذهنم مانده بود تا اینکه مقاله‌ای به دستم رسید که هم آن‌خاطره

را زنده کرد و هم ابعاد گسترده‌تر این مسئله را برایم روشن‌تر کرد. عنوان مقاله چنین است: «کتابی که غرب از خواندنش سر باز می‌زند»، نوشته آرنو برتران. شاید ترجمه کامل این مقاله بتواند بخشی از زوایای پنهان و کمتر دیده‌شده این موضوع را آشکار کند. از این‌رو، ترجمه کامل این مقاله را در ادامه می‌آورم: «این واقعا تکان‌دهنده است و نکته‌های بسیاری را درباره رویکرد ما در قبال چین برملا می‌کند. تصمیم گرفتم بررسی‌ها و نقدهای مستقل درباره نسخه انگلیسی آخرین کتاب شی جین‌پینگ را که یک سال پیش منتشر شده (نویسنده اطلاع نداشته که این کتاب اولین بار در سال ۲۰۱۴ میلادی منتشر شده و آخرین ویرایش آن در سال گذشته منتشر شده است). بررسی‌ای کنم تا بینم دیگران درباره آن چه گفته‌اند؛ چون خودم هنوز آن را نخوانده بودم.

در کمال تعجب، هیچ اثری پیدا نکردم؛ حتی یک نقد عمیق و متفکرانه هم درباره این کتاب وجود نداشت! حتی در آمازون -خودتان می‌توانید بررسی کنید- این کتاب کلا سه امتیاز (رتبه‌بندی) دارد؛ همین و بس. موضع‌تان در قبال چین هرچه باشد، باید اعتراف کنید که این موضوع بسیار عجیب است. رئیس‌جمهور مستقر ابرقدرت نوظهور جهان، یک کتاب ۷۰۰صفحه‌ای منتشر می‌کند و در آن دقیقا توضیح می‌دهد که چه کاری انجام می‌دهد و چرا و ما حتی زحمت نگاه‌کردن به آن را هم به خودمان نمی‌دهیم.

اگر تنها یک واقعیت وجود داشته باشد که نشان دهد چقدر عامدانه خود را درباره چین به جهالت می‌زنیم، همین است.

ادامه‌در صفحه ۴

یادداشت

چرا دولت‌ها در توسعه ایران ناکام‌اند؟

حسین چחקو

کارشناس اقتصادی

بزرگ در روابط و مناسبات اقتصادی و سیاسی داخلی و خارجی ناممکن بود؛ از رفع تحریم‌ها و ارتباط با اقتصاد جهانی تا ثبات و آزادسازی اقتصادی، افزایش رقابت، کاهش بوروکراسی و انحصارات دولتی و خصوصی، رفع قیمت‌گذاری دستوری، کاهش تورم، سیاست‌های مناسب پولی و مالی، کنترل هزینه‌های دولتی، تامین زیرساخت‌های اقتصادی، حمایت از حقوق مالکیت، افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها با استفاده از فناوری‌های جدید و نوآوری، سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و... ۲- اکنون اما برای قرارگرفتن قطار توسعه روی ریل درست آن و در میانه این جنگ تجاوزکارانه نظام حکمرانی باید تصمیمی حساس و

تاریخی درباره رابطه امنیت و منافع ملی با توسعه اقتصادی و جایگاه اقتصاد در نظم داخلی (تامین سلامت، کار، رفاه، رفح فقر و بی‌عدالتی در جامعه) و تعاملات بین‌المللی (قرارگرفتن در زنجیره‌های تولید و ارزش جهانی و بلوک‌بندی‌های قدرت) اتخاذ کند.

ادامه‌در صفحه ۳

خانواده محترم رضایی

درگذشت پدر گرامی‌تان را تسلیت عرض می‌کنیم.

از خداوند سبحان برای آن مرحوم، غفران

و برای شما و سایر بازماندگان صبر و اجر مسئلت داریم.

از طرف خانواده جلالی و سلیمان‌نژاد

از کنشگری مرزی تا تکنوکراسی سیاست

کنشگری مرزی؛ نظریه‌ای برای فهم تداوم ایران

۷

برگزیده‌ها

آسیب‌شناسی توسعه شتاب‌زده بوم‌گردی و ضرورت مشارکت جوامع محلی

بوم‌گردی بدون بوم

۵

درگذشت گراهام و بیماری مک‌کانل، اکثریت شکننده جمهوری خواهان در کنگره را تهدید می‌کند

جنگ قدرت در واشینگتن

۴

جنگ در خلیج فارس روزهای سرنوشت‌سازی برای مهم‌ترین خطوط لوله انتقال انرژی در منطقه رقم زد؛

خروج نفت عراق از بن‌بست؟

۳

نابرابری در ماراتن نفس‌گیر آزمون‌های نهایی

یادداشتی از مهدی ملک محمد/ روان‌شناس

۸

جام ۲۰۲۶

فرانسه و اسپانیا؛ تکرار یک رقابت کلاسیک در جام جهانی

نبرد غول‌های اروپا برای رسیدن به فینال

۶

یادداشت

فرسایش تدریجی هژمون

حامد نقی‌لو

کارشناس سیاست خارجی

دوره پساجنگ رمضان با یک تصمیم روشن‌سوی آمریکا و شبکه متحدان آن آغاز شد که همان ثابت نگه‌داشتن شدت جنگ در یک سطح نه اجازه دادنن پایین بیاید. این همان «مدیریت شدت» بود؛ راهبردی برای جلوگیری از گسترش جنگ، نه برای ایجاد آن. راهبردی که طرف مقابل اما یک تغییر محیط دید که باید با مدیریت سطح تنش پاسخ داده شود. بستن تنگه، آزادی عمل را محدود کرد، اما آمریکا تصمیم گرفت شدت واکنش را بالا نبرد. مسیر عمان فعال شد تا فشار ایران خنثی شود، بدون اینکه تنش جهش کند. این رفتار، بخشی از همان مدیریت سطح تنش بود؛ مدیریتی که شدت را ثابت نگه می‌داشت.

ادامه‌در صفحه ۳

برادر گرامی جناب آقای وحید غریبانی

درگذشت مادر گرامی‌تان را تسلیت عرض می‌کنیم.

از خداوند سبحان برای آن مرحومه، غفران

و برای شما و سایر بازماندگان صبر مسئلت داریم.

مهدی ر حمایان، سیدشهاب‌الدین طباطبایی

ادامه‌در صفحه ۳

همکار گرامی خانم هدی امامبخش

درگذشت پدر بزرگوارتان را تسلیت عرض می‌کنیم.

از خداوند سبحان برای آن مرحوم، غفران و برای شما

و سایر بازماندگان صبر آرزومندیم.

روزنامه شرق

ادامه‌در صفحه ۴
